

Куш качырып мени тебүүгө даярданып кирип келди. Мен андан кандайча кутуларымды билбей, башымда кийип турган тумажымды кушту көздөй ыргытып жибердим. Куш шып этип, тумакты илип алып жөнөп кетти.

Куш сызып алып, тумакты мыкчып, көкөлөп бара жатат. Кийик көрүнсө атайын деген кичине тапанчамдын огун ошол тумажымдын кырбуусуна салып койдум эле. Ал ок ошол бойдон тумак менен кетиптир. Кийик атып алайын деген жалгыз огум, тумак менен кошо кетип калгандыгына мен бир топ капаландым. Кайдан ок таап, үйгө бир кийик атып аларды билбей, бир аз ойлоно түшүп, ок-дарыны бат эле таап койдум. Чөнтөгүмдө ширеңкенин баштарын сыдырып алган бир куру патронум бар эле. Ошого как ортосунан салдым дагы, ок ордуна бир ташты салдым да, патрондун оозун бекитип, бир даяр атылуучу ок дүрмөт камдап алдым.

Эми мага бир кийик кезигүү керек болду. Ошондуктан, кийик атуу үчүн бир калың токойду аралап, кийик табылат менен жүрүп олтурдум. Бир маалда алдымдан саксактап бир аюу кол салууга качырып калды. Мен атайын дейм, бир гана дүрмөтүм бар. Аtpайын дейм, качырып эле кирип келе жатат. Муну эмне кылуу керек? Мен аны эмне кыларды таптым. Тапанчамды алдым да шыкааламыш болуп, маңдайына түрүп калдым. Аюу да менден коркконсуп, токтой түшүп басып калды.

Акырындап-акырындап олтуруп, көзүмдөн көзүн айырбай эле бетме-бет келип тиктешип калды. Мен көзүмдү ирмесем эле жарып салуучудай, бирок мен көзүмдү ирмебей эле тиктешип тура бердим. Көзүм да талып болду, андан кантип кутуларымды билбедим. Айдан келгенден кийин бир сүрөткө түштүм эле. Аны эстесем, чөнтөгүмдө жүргөн экен, аны акырын чөнтөгүмдөн алдым да, алды жагымдагы бир чөпкө илип, аюуну карата койдум. Аюу ал сүрөттү караган бойдон кала берди. Өзүм акырын жылып алып, жөнөп кете бердим.

Жүгүрүп бара жатсам, баягы куш алып кеткен тумажым жатат. Тумактын ар жагында куш өлүп жатат. Тумажымды көргөндөн кийин, огум бар бекен деп, чуркап бардым. Бирок огум жок, кайда түшүп калганы белгисиз. Тумажымды күбүп-күбүп кийип алдым да, куш эмне болуп өлгөнүн билүү үчүн куштун жанына бардым. Куш өлүп жатат. Эмнеден өлгөнү белгисиз. Бутун карасам, патронумдун от берүүчү арт жагына куштун бир бармагы батып калган, ошондуктан ал огум от алып, атылып кетиптир. Кушка ошонун ичиндеги огу тийип өлүптүр.

IV. МАМОНТ ТИРИЛТКЕНДЕ

Менин Сибирь жакта эң бир кысталыш жумушум чыгып калып, барып калдым. Сибирге барганда жеке эле ал жумушумдун артынан түшпөй, башка дагы илим изилдөө жагына кирише баштадым. Сибирде жашоочу түрлүү улуттар менен аңгемелеше баштадым. Алардын жеринин шартына жана элинин шартына акырындап көнүгүштүм. Бирок, менин оюмдан чыкпаган бир санаа да бар. Ал болсо, кайнозой эрасында ¹ түндүктү муз каптаганы эсимде. Ошондуктан, ал учурда жашаган мамонт жана пил сыяктуу айбандардын Сибирде жашагандыгы да эсимде. Ошондой болгондуктан мамонттун муз доорунан калган калдыгын табууга кириштим. Мен кандайча мамонттун калдыгын табууга киришкендигимди сиздерге айтып бербесем, мамонтту издегендигим туура да болуп чыкпас. Июль айынын бири дегенде бир тунгусту итине чана коштуруп, жолдош кылып ээрчитип жөнөдүм, баруучу жерим Түндүк уюл деңизи. Түндүк деңизинин муздарынын арасына катып калган

¹ Эра бир нече доорго бөлүнөт

Булар бутуна карындаш, калем кармап жазууну да үйрөнүшкөн. Бир бутун көтөрүп туруп, калем же карандаш сунсаң, шып илип алчу. Бир буту менен бир нерсени кармап олтура берип, экинчи буту менен алдына кагаз коюп койсоң, жаза берчү.

Мен алардын сабатсыздыгын жойгондон кийин, көгүчкөндөрдөн чыккан маданияттуу жана бир чоң билимпозду чыгаргым келди. Андыктан буларга тажрыйба менен көргөзүп, сабак берүүгө туура келди. Жана бардык сабактан даярданууга туура келди.

Мен андай, ал жагына атайлап киргенден кийин коёмунбу. Бардык жагынан даярдап алып эле сабак бере берчү болдум. Алар менин сабагымды абдан жакшы көңүл коюп угушчу жана китептен баланча жеринен окугун десем, айтканымдай окуп, айтканымдай суроого жооп беришчү.

Мен аба тууралуу сабагымды жүргүзүп жатканда ушунчалык кызыгышып, эч жакты карабастан угушчу эле. Себеби, аба тууралуу сүйлөгөндө куштар эмне үчүн абада учат, жана кантип жыгылбай жүрөт, аны абада алып жүргөн эмне күчү бар. Ушундай сөздөрдү суроо берип коюп, жакшылап чечип, жакшылап айтканда таң калышып, мени карап калышар эле.

Алар менин колумда 8 жыл тарбияланып калышты, жана булар ушунчалык жакшы окушту, а, сиздерге түшүнүктүү болушу үчүн бир гана мисал айтып өтөйүн.

Бир жылдын ичиндеги орто Мектептин эсеп сабагын 3 айдын ичинде гана окуп бүтүп коюшту. Мен деле программа менен бергим келет. Бирок, кээ бир эсепти жазып убара болушпастан, ойлоп айтып коюшат. Жана кандай кыйынын берсем да чыгарып коюшат. Булар класстан класска өткөндөгү сыноодон да ушунчалык жакшы өтүшөр эле.

Эсеп, физика ж.б. сабактан текшерүү, сыноо болгондо, экөөнү эки жерге кондуруп коём. Себеби, бири чыгара албай жатса, биринен бири көрүшө коюшпасын деген максат эле. Антсем деле мен доскага жазарым менен алар чыгардым дешип бере коюшат. Текшерип карасам абдан туура чыгарышкан, ошентип, 8 жыл ичинде жогорку окуу бөлүмдөрү менен тең билим алгандыктан, жогорку билимдүү деген документ бердим.

VI. БАРДЫК ЖЕРДЕ ЖҮРҮҮЧҮ КАЙЫК

Бул китепчени окуучулар! Мен дагы далайларды баштан өткөрдүм го!

Мен бир күнү ойлоп олтурсам, ойлоп жүргөн кесибимдин бирөөнү унуткан экенмин.

Мен жаңыдан жөргөлөй басып жүргөнүмдө бир кумурска үйдөгү мен төгүп койгон чалчык суунун ары өйүзүнө өтүү аракетин кылып жатат. Бирок бир топко аракеттенип жатып, өтүүгө абдан кыйналды. Антсе дале өтө албады. Мен быякта эмнеси бар экен деп, абайлап олтурсам, ал жакта тамдын түбүндө уясы бар экен. Мен уясына кантип кирер экен деп, керели кечке ошол кумурсканын аракетин байкап олтура бердим. Улам суу соолуп кургап келе жатканда, акырын чакадагы суудан чөмүчкө сузуп келип, төгүп коём.

Бир маалда кумурска ар жактан бир кургак куурайдын кичине сыныгын көтөрүп келип, суунун үстүнө салды да, өзү куурайдын сыныгынын үстүнө басып, алдынкы эки муруту менен сууну артка күрөй берди да, бир маалда суудан чыгып, ийинине кирип кетти.

Мен эми кантип кумурскача кайык жасап, бир деңизге барып саякаттык кылсам дедим. Бул ойду кумурска куурай алып келип, өтүп кеткен күнү эле ойлоп койгом. Бирок, ошондон бери эстебей, азыр эстегенимди карачы... Мен андыктан, бир аздан кийин абада учуучу, сууда сүзүүчү, жерде жүрүүчү кеме иштөөгө кирише баштадым. Ал

кемени ушунчалык жакшы кылып жасадым. Жасаган кедем сууда сүзүүчү, көктө учуучу, жерде жүрүүчү болуп чыкты.

Андыктан дүйнөнү бир айланып келүүгө туура келди. Ошондой болгондон кийин бир күнү дүйнөнү айланып келүү саякатына чыктым. Үйдөн энем менен коштоштум да, бир айда келем деген убаданы энеме бердим. Энем да менин убадамды макул тапты. Мен ошол күнү учуп алып, Улуу тынч океанына түштүм. Ошондо суу менен сүзүп олтуруп, XV деген аралдан чыктым. Ал арал ушунчалык жакшы, көгөрүп турган жыгачтар, нечен түрлүү сайраган куштар, бышып турган жүзүм, алчалар. Бирок кыбыраган адам баласы аттуу жан жок сыяктуу. Мен ал жерге 6 күн туруп калдым, ошол алты күн ичинде жылт эткен от, кыбыр эткен адам үндөрүн уга албадым. Ал барган аралымды аралап чыктым. Үстүнөн кайыгым менен учуп, сүрөткө да түшүп алдым. Ошол түшүргөн сүрөтүмдө адамдан башка аралда жүргөн жаныбарлардын баары тең эле түшүп калган.

Түрлүү маймылдар, эчен түрлүү тотулар, түрлүү-түрлүү түстөгү чымчыктар. Эчен бир арстандар, бирок бул аралда адам пендеси жок сыяктуу. Бир аз абайлайынчы деп, тартып алган сүрөттөрүмдүн ар бир жерин байкап олтурсам, сүрөттүн четирээк жагында бир жалгыз тартылган дуб жыгачынын түбүндө адам сыяктуу бир нерсе кошо түшүп калган. Бул адамбы, айбанбы, сүрөттөн айрып тааный албадым. Андыктан, токойдун үстүнөн кайра учуп, баягы жалгыз түп дубдун жанына барууга туура келди. Мен бир топ ойлонуп турдум да, ошол токойду көздөй кайыгымды учуруп алып жөнөдүм. Акырындап учуп олтуруп, баягы жалгыз түп дубга жакындадым. Ал дубду жана анын тегерегин чоң кылып дааналап сүрөткө түшүрүп алдым. Түшүргөн сүрөтүмдү абайлап байкасам, анык адам экен, даана эле белгиленди.

Мен эми ал адамга барып, кайдан келгендигине таанышууга туура келди. Мен шуулдап эле кайык менен жетип барууну туура таппадым. Себеби, ал адам кокустан коркуп кетеби, алда эмне болуп кетет. Андыктан кайыкты бир теректин башына кондуруп, кулап кетпесин үчүн бек кылып байлап кондум да, колума тапанчамды кармап алып, баягы дуб жыгачтын түбүндө олтурган адамды көздөн бет алдым. Акырындап эки жагымды абайлап олтуруп, баягы дубга жакындадым. Эч дабышсыз акырындап дубдун ары жагына бардым. Баягы адам капкара, чачы өсүп кеткен, кийими жок. Бир нерсени тыткылап жеп олтурган сыяктанат. Ар жагынан барып, амансызбы! — дедим. Мени жалт бир карады да, айкырып алып качып жөнөдү. Мен «бул эмне менден коркот, бул кандай адам болду экен» — деп, өзүмө өзүм токтой түшүп, суроо берип туруп калдым.

Мен бул адамдын чыныгы ал-абалын билип кетүүм керек. Ошондой болгондуктан жанагы качкан адамдын артынан жөнөп олтурдум. Бир маалда деңиздин боюнда деңиз жакты карап олтурган баягы качкан адамыма туш келе түштүм. Деңиз жакты карап олтурганда «ой адам» дедим. Дагы бир бакырып, деңизди көздөй качты. Бирок тереңдеп бара албай, мойнуна чейин деңиз суусу каптап калгандан кийин кайра тартып, мени көздөй бет алды. Мен анын келгенин күтүп, деңиз боюнда тура бердим. Бир маалда түптүз маа келип эле күрөшүп калды. Менин аябаган балбандык жайым бар эле. Акырын көтөрүп ала койдум. Жулунуп болбойт. Акырын көтөрүп алып, баягы байлап койгон кайыгымдын жанына алып келип, кайыкка түшүрүп учуруп алып жөнөдүм.

Ошентип жыйырма күн, жыйырма түн дегенде үйгө келип түштүм. Баягы адам болсо кайык менен келип, кете албай адашып калган жапайы (дикарь) адам болуп чыкты. Ал адам кийинчерээк тил үйрөнүп, менден окуй баштады.

Мен маданияттуу бир билимпоз киши кылып чыгарууга кирише баштадым.

19/111 1937-жыл.

ҮЧҮНЧҮ ШАР

Жолдоштор! Мен өзүмдүн кесибимдин орчундуу жерлерин сиздерге айткым келет. Албетте, сиздер бул менин кесибимди билгенден кийин, сиздер да меники сыяктуу кесиптерди ойлоп жана маанилүү жыйынтыкка келүүңүздөрдү күтөмүн.

Мен бир күнү асманда калкып жүргөн жаандын бууларын, абада сызып учуп жүргөн канаттуу куштардын учушун байкап, алардын асманда көтөрүлүп учуп жүргөндүгүнүн себептерин таба албай, көпкө ойлонуп жүрдүм. Бирок көп убакыттар өтсө да, алардын асманда көтөрүлүп, абада калкып жүргөндүгүн чече албадым. Менин мындай окуянын чындыгына жетүүдөгү максатым чоң эле. Мен ага тажрыйба кылуунун натыйжасы менен гана ал максатка жетеримди билдим. Ал максатты иш жүзүнө аткаруу үчүн бир топ чоң окуяларды өткөрүү керек болду.

Менин белгилүү оюма жардамдаш бир буюм табылса, ошол буюм аркылуу гана астымдагы чечилбеген максатты чечеримди билдим.. Асманда дүйнөнүн боштугунан орун алып, жер шарын тегерете курчап турган абадан жеңил бир буюм табуу эле. Ал буюмду сураштырып жана тажрыйба кылып гана таптым. Ал табылган буюм асманда калкып жүргөн калың абанын бир түрү болучу. Ал водород газы эле. Бул водород газы суу составынын үчтөн эки бөлүгүн ээлеп, жалпы абадан 14,5 эсе жеңил экендиги белгилүү.

Менин тилеген буюмум табылгандан кийин, баягы чечилбеген максатым да чечилди. Мен ал водород газын бир шарга толтуруп, оозун бууп, көккө коё бердим. Ал шарым жогорулагандан жогорулап, алыстай берди. Мен, мындай жеңил газ аркылуу шардын жогорулап учушунан булуттардын жогоруда көтөрүлүп жүрүшүн билдим.

Мен экинчи шар жасап, ал шарга белгилүү оордукту көтөртүүгө ойлодум. Бир күнү экинчи шарымды жасап бүтүп, өзүмдүн багып жүргөн бир итине жакшылап үй жасап, терезе салып, тамак камдап, абанын суюк катмарында кислороддун жетишсиздигин эске түшүрүп, иттин дем алууга керектүү абасын даярдап, газга толгон шар менен бирге чиркештирип, асманды көздөй учуруп коё бердим. Ит белгилүү ыраактыкка чейин терезеден башын чыгарып барды да, алыстаган санын карааны жоголуп, кайда кеткени белгисиз болду.

Мен үчүнчү шар жасап, өзүм учууну туура таптым. Өзүм түшүүчү үчүнчү шарды абдан мыктап жасадым да, ага үй жасап, жолго алып жүрүүчү шаймандарымды жана азык-түлүктөрдү алып, белгисиз, калың аба боштугуна жол тартууну ойлондум. Акырында ал да орундалды. Абага көтөрүлүп уча баштадым. Шар көтөрүлгөндөн көтөрүлүп, жерден алыстагандан алыстай берди. Жердеги кыбыраган жан-жаныбарлар кичирейгенден кичирейди, алар барган сайын бопбоз болгон гана мейкин талаадай көзгө үлпүлдөп көрүндү. Бир аздан кийин эч нерсе көрүнбөй, белгисиз бир караңгы түнгө кезиге баштадым. Кайда жылып бара жатканын сезе албадым, аны токтото да албадым. Себеби, ал шарды белгилүү жакка башкаруучу менде тетик болбоду. Шардагы газды чыгарайын. Дейм, бирок корком, себеби, газды чыгаргандай кийин токтоосуз барып жерге тиеримди билемин. Кармоого эчтеке жок. Жалгыз гана кармалбаган абанын ичинде шар менен мен учуп бара жаткансыйм. Жер

шарын тегерете курчаган абанын арасында кетип бара жаткан жаңдын бири мен гана болсом керек.

Күн нурун тосо албаган суюк аба менин дем алышыма да суюктук кылгансып, демим кысылып, башым каңгырай баштады. Бирок мен жолго чыкканымда, абанын сейрек болушун эске алып, өзүм менен бирге белгилүү дем алдыруучу коюу абадан запас кылып алган элем. Мен ошол запас аба менен дем алып келе жатам. Кыбыраган жан, шырп эткен дабыш жок.

Эч жылчыксыз караңгылыктын арасында гана келе жатамын, келген жолум ушу го дегенсип, үйүмдүн терезесинен башымды чыгарып ылдый карайм. Бирок миң карасам да көзүмө караңгылыктан башка эч нерсе көрүнбөйт. Күндүн ачык-бүркөгү да белгисиз. Учсуз, түпсүз узак жолдун кайсы жагын көздөй шардын көтөрүлүп бара жатканы белгисиз. Жерден кабар алгым келди. Кат жаздым да, нандын ичине салып ыргытып жибердим. Ал каттын мааниси мындай эле.

АСМАНДАН АЛЫСКА КАТ

«Мен бир шар жасап, ал аркылуу көтөрүлүп, жогоруга учтум эле. Бирок менин шарымда кемчиликтер болгондуктан жана өзүмдүн болжогон жериме бара албай, белгисиз жолго түшүп, суюк абанын арасында гана жогорулап кетип бара жатам. Жарык шооласы да жок, караңгылык, менден башка эч бир жаңдын бардыгы сезилбейт. Ал караңгылыкты сөз менен айтып, көз менен болжолдоор эмес.

Мен 25-майда асманга учтум эле, ошондон бери нече сутка болгондугун да билбейм, себеби, мага күндүн чыкканы жана батканы билинбейт. Андыктан жер менен байланышуу үчүн кат жазып таштоого туура келди. Ким билет, бул катым кургак жергеби, же сууга түшөбү? Мейли эмне болсо да, тобокелге салып, бул катты жазып, атымды коюп, нандын арасына тоголоктоп салып, ыргытып олтурамын, менин азыркы кыскача абалым ушул» — деп жазып, кол койдум.

Мына мен шар менен дагы эле көтөрүлгөндөн көтөрүлүп учуп бара жаткан сыяктанам. Жерди көздөй ыргыткан катымдан гана үмүт кылгансыйм. Бирок ал каттын кетишине бир топ убакыттар болсо да, мен жакка эч кабары сезилбейт. Шарды жарып жибергим келет, кайрадан сабыр кылам.

Аңгыча, калың караңгылыктын арасынан кулагыма бир дабыш пайда болду. Бул сапар тарткандан бери дабыш укканым ушул гана. Кулака чалынган бул дабыш санааны эчен түргө бөлдү. Ал дабыш негедир уламдан-улам жакындай бергенсиди. Дабыш катураак угула баштады. Алыстан угулган дабышты белгилеп ажырата билүүгө болбоду. Жерге ыргыткан катымдан бир жардам келе жатабы деген ойго да батым. Бирок абанын жогорку катмарына менден башка ким келмек эле деген ойго чөгөмүн. Бир нерсе көзгө көрүнөр бекен деп, үйүмдүн терезесинен баш багып, көзүмдү ачып, айланамды карайм. Үн чыгарайын дейм, корком. Дагы бир кырсыкка учурабагай элем деген ойго кетем.

Калың караңгылыкты жаңырткан үн жакындай берди. Бул эмненин үнү экен дегенсип, ага мен кулагымды тосуп тыңшадым. Ал үн кез-кездерде, арсылдап үргөнсүп кетет. Мен ал үндү экинчи учурган шардагы ит болбосун деп болжодум. Кулагымды салып дабышты тыңшайм. Ал дабыш чыны менен иттики экени жакындаган сайын айкындалды. Бирок, ал чыккан иттин үнүнөн канча алыстыкта келе жаткандыгымды билбейм, караңгыдагы абадан көп эле алыстыктан угулгандыгы белгилүү иш. Менин итим го деген үмүт менен итти атынан чакыра баштадым, ит ого бетер дабышын күчөттү. Муңдуу үн менен улуп, тааныгансып кыңшылай баштагансыды. Итимдин

артынан барган сайын чакырып, калың караңгылыктын тынчын алгандай болом. Итим да мени белгисиз жерден учураткандай болуп, кубангансып улугандан улуду.

Аңгыча жогорулап бара жаткан шарым бир буюмга урунган сыяктанды. Итимдин дабышы жогору жактан чыкканы ачык айкындалды. Бир аздан кийин шарым кайрадан жогору көтөрүлгөндөй болуп сезилди. Иттин шары үйүмдөн чыккан чырактын жарыгы менен көрүнө түшүп, ылдыйлап бара жаткан сыяктанып, шардын газы азайып, куушурулуп бара жатат.

Терезеден колумду чыгарып, ылдыйлап кетип бара жаткан шарды кармап калдым. Кармаган шарымды өйдө тарттым да, андагы итти өз үйүмө чыгарып алып, шарды коё бердим. Ал жарылып калган экен. Шуулдаган бойдон жерди көздөй түшүп кетти. Итим кайдан жолуктуң дегендей мага эркелеп, кыңшылады, итке тамак бердим. Ит мени сагынгандай, көзүн балбылдатып, мага карап жалактады. Мен жарайсың деген ой менен башынан сыладым. Менин ички сырымды ал билбей, анын ички сырын мен билбей, сүйлөшүп, акылдашпагандыгыбызга экөөбүз тең бууругабыз.

Итме кездешкенден кийин менде да чоң кубаныч пайда болду. Себеби, менден бир топ күндөр мурун кеткен итме кездештим. Эми эли-журтума деле кездешемин деген үмүт мени бир кубанычка салгандай болот. Албетте, мындай чоң кубанычта ойдун, санаанын кайда кеткенин билбей, болуп жаткан окуяны күнүмдүк дептериме унутпас үчүн жазып да барамын.

Шар кылкылдап жогорулаганынан токтолгон сыяктуу болуп сезилди. Шардын ылдыйлашы мени дагы кубандырды. Бирок бул шардын жарылгандыгынан ылдыйлаганыбы, же болбосо ит экөөбүздүн салмагыбыздан болгон ишпи, айтор белгисиз. Чындыгында салмактын басышынан болуп чыкты. Жаш жүрөк кабына батпай, алып учкандай болду. Итти ким билет. Ал айбан го, билеби, билбейби, бирок ал да кубанычта экендиги сезилет.

Бир маалда калың караңгылык суюлгансып, ылдыйлаган сайын жарыктын шооласы көзгө элестей баштады.

Шардын ылдыйлаганы ыкчамдаган сыяктуу, уламдан-улам караңгылык азайып, жарык көбөйө берди. Бир маалда күндүн көзүн көрдүк. Биз менен амандашкансып, жарык нурун бизге чачырата тийгендей болду. Бир калың булуттун үстүндө болдук. Андан ылдыйладык, калың булут күндүн көзүн калкалады. Бир маалда жаркылдаган чагылгандуу калың жаанга кездеше түштүк. Жер көрүнбөй калды, күн жаап жатат. Ит да чыдай албай кыңшылап, шардын бат түшүшүн күтүп жойполоктойт. Жер, ай,.. ой-тиричилик, жер деген иктеги күнгүрөнгөн дабыш менен мен дагы терезеден башымды чыгарып карап турам.

Бир маалда, мунарланып тоо чокулары көрүнүп, мурда көрбөгөн, чокусун ак кар каптаган бийик тоого кездешүүчүдөй жакындап кирип келе жатабыз. Бир аздан кийин шар, эки жагы жалама кызыл чополуу жардын бооруна жакындай баштады. Шарыбыз бир гана көк чөптүү тектирчеге барып, конуп калды.

***

Алды зоо, үстү аска, жолсуз туюк капчыгайдын арасында бир кичине тектирчеде, коркок коён өңдөнүп, итим экөөбүз алдыбызда таштан ташка урунуп, көбүрүп агып жаткан сууну карап коёбуз да олтурабыз. Жан сактап, жашап турган жар боорундагы тектирчездин чоңдугу чейрек гектардай гана жер. Биз турган мындай белгисиз жер жана агып жаткан суу карта боюнча кайсы жерде экени да сиздерге белгисиз. Беттешкен маңдай жагыбыз — жалама капчыгай. Туура жагыбыз болсо, бодурлуу аска таштар, үңүрөйгөн үңкүрлөр. Мындан башка көзүбүзгө эч нерсе көрүнбөйт.

Балдарың кыйын басканы,
Адамды көрсө алыстап,
Калың чөпкө качканы.
Чуркоо менен жеткизбейт,
Ылдамыраак шашканы.
Бат эле бирге чогулуп,
Балдары менен жатканы.

Тун уйкусун төрт бөлгөн,
Түлкү салат бир бүлүк.
Жем аңдыган айланып,
Үкү басат көп жүрүп.
Баладан эне ажырап,
Энеден бала ажырап.
Бөлүп чыгат ал сүрүп.
Түнү тынбай кыйратат
Көп уяны ал бүлүп.

КЫРГООЛ

Кыргоол да талаа кушунан,
Айтып өтөм ушундан.
Корооздору башкача,
Ала-була кызылдан.
Аңызга тууп көбүнчө,
Ошондон бала үчурган.
Тамактанып дан менен,
Канат кагып сыздырган.
Орок оруп, чөп чапса,
Далай уя бузулган.
Жаш балдары кача албай,
Бир топтору кысылган.

Бакса бакма боло албайт,
Карда куусу ат менен
Үчтөн ашык коно албайт.
Канат серпип алыска,
Учуп ылдам бара албайт.
Башкалардай чукулдан,
Жашырынып кала албайт.

Колго туткун кармалат,
Буту бекем байланат.
Бакса бакма болбосо,
Ошол замат жайланат.

ЧИЛ

Талаа куштун биринен,
Айтам сөздү чилинен,
Тузак тартып койгондо,
Үстү-үстүнө илинген.
Кыштын түнү кырманга,
Келгендиги билинген.
Адамдан качып алыстап,
Кар аралай жүгүргөн.
Мууну кеткен арыгы,
Дароо барып бүгүлгөн.
Жут жылдарда кырылса,
Көргөн адам түңүлгөн.

Асмандап учуп айланып,
Кыргый алат чилиңди.
Далай жырткыч учкучка,
Жем экени билинди.
Ит агытып, куш салып,
Токойдон коён алышып.
Аңызга итин жойлотуп,
Чил алууга барышып.
Ит чыгарып бергенде,
Кушун шилтеп салышып.
Далайларын алышып.

ӨРДӨК

Сууда сүзүп ойногон,
Өз эркинче тойлогон.
Майда балык-чабактын,
Бир топторун койбогон.
Саздак аккан суулардын
Көп жерлерин бойлогон.
Балыр жесе балжактап,
Алымсынып тойбогон.
Баканы жеп кез-кезде,
Такыр эле койбогон.

Камыштарды аралап,
Суунун жээгин сагалап.
Көлдү көрсө кетишпей,
Ак чардакка жетишпей.
Боору менен жылышат,
Канаты бар сызышат.
Алыс жакка жол жүрүп,
Бир топ күндөр учушат.

Ошентип жүргөн өрдөксүң,
Кургак жерди көп баспан,
Ысыктыкты көрбөпсүң,
Балдарыңа багыттап,
Көлгө барып төлдөпсүң.

КУУ

Суу кушунун зорунан,
Канаттуунун чоңунан.
Айтпай кетсек болобу,
Куу кушундай молунан.

Мойнун ийип койгондой,
Кебетелүү болсун деп,
Эп келтирип ойгондой.
Денесинде ак мамык,
Кебезге бөлөп болгондой.
Мемиреген көк деңиз,
Сымбатына тойгондой.
Алыстан көрсөң көл үстүн
Даана болуп көрүнөт.
Мергенчилер атууга,
Дароо көңүл бөлүнөт.

«Кууга кушум салам — деп,
Куу алдырып алам»— деп,
Деген куубуз ушул го.
Манаста айтып ырдалган,
Ак шумкар каччу тушу го.
Тарыхы сөздө айтылган,
Чоң куштардан ушу го.

КӨГҮЧКӨН

Асмандап учкан көгүчкөн,
Кышта, жайда бар жерден,
Элдин баары көрүшкөн.
Колго түшүп кармалса,
Бакмалыкка көнүшкөн.

Ушундай куштун асылы,
Алыс жерден учурсаң
Кат-кабарды ташыды.
Муну жакшы багабыз,
Жакшыларын табабыз.
Эл коргошко барганда,
Кошо ала барабыз.

Азыр камдап кондургуч,
Жайлуу орун салабыз.

Кызыл жардын боорунда,
Көк көгүчкөн көп ойнойт.
Көргөн сайын баксам дейт.
Кармайм десем түк болбойт.
Алдынан туруп жем чачсам,
Жакын келип бир конбойт.

Атакеме айттырып,
Балапанын алдырам.
Эрте келсе кызматтан,
Дароо ылдам бардырам.

УЛАР

Тоо боорунда уларсың,
Сенин жайың биле албай,
Мүнүшкөрдөн сурадым.
Азыр гана түшүнүп,
Сени жазып турамын.

Бир топ куштун чоңусуң,
Көп бурулбай түз учуп,
Канаттуунун тоңусуң.
Кушка өзүң алдырып,
Ач тумшугун салдырып.
Өтө алгыр текөөрүн,
Өз денеңе малдырып.
Сени менен бирге өскөн,
Тоодак дагы ошондой.
Күч салышып, куш менен
Аман-эсен бошонбой.
Көрүнөө жерде көп жүрүп,
Жырткычка дене тоскондой.
Ачкалыгын билгенсип,
Жайытка өзүн кошкондой.

Кушка көбү алдырат,
Ач тумшугун малдырат.
Жөжөлөрүн багуусуз,
Как талаада калтырат.

ЖАРГАНАТ

Сөзүбүз азыр бүткөндөн,
Акыркысын күткөндөн.

Күндүзү жок, түнү бар
Жашынгансып жүргөндөн.
Жарлуу жерде чуңкурда,
Күн батарды күткөндөн.
Жайкы желге желпилдеп,
Өз эркинче сүзгөндөн.
Жарганат калды жабышып,
Жарга барып кабышып.
Чычкандардан кабар алгандай,
Чуңкур жерди табышып.
Эзелки калган ийинди,
Өзү казып алгансып.

Жар боорунда жарганат,
Күндүзү жатып, түн учуп,
Чымын-чиркей көп алат.
Кызык иштин баарына,
Түнүчүндө ал калат.
Жарым эттүү, жарты жан,
Жадабай үйгө да барат.

Куудураган канаты,
Абага тийсе үн салат.
Кыш күндөрү кыпчылып,
Жар боорунда да калат.
Акыркысы бүтүлөт,
Калган куштун сырлары
Билгендерден күтүлөт.
Бул куштар миңдин биринен,
Өзүнчө бөлөк үзүлөт.

* * *

Серпиген канат, учкан ок,
Биз айткандын ичинен
Көп канаттуу дагы жок,
Терип жаза келгенде,
Эчен миңдей куштар бар.
Мектептеги сабактан,
Окулгандар дагы бар.
Алардын баарын жазбадык,
Жазуу үчүн таанышып,
Ар бирине барбадык.
Ошондуктан бул куштар
Билгендерден эстелик.
Жазда келгин куштардан,
Таанышуу үчүн эскерип.

Бул куштардын баарысы,
Кыргызстан жеринен.
Жазган адам жаш киши,
Кыргыздардын элинен.
Окугандар ойлошсун,
Биздин жердик келгинден.
Бул китебим жаштарга,
Мектеп жашы балдарга.
Куштун жайын билсин деп,
Арнаймын муну тартууга.

ЖАЛЫНДУУ ЖАШТЫК

ТУУЛГАН ЖЕРГЕ

Жайлоосу берекелүү малдын жери,
Жайлашат шаттуулукта кыргыз эли.
Талаасы мелтиреген кең мейкиндик,
Табылат тоолорунан алтын кени.

Ошол тоо, ошол жайлоо, ошол жерден,
Чоңойдум жигит болуп ошол элден.
Мингеним азоо торпок, тай үйрөтүп,
Жарышып ат үстүндө ойноп көнгөн.

Жазылдым аскерликке эрким менен,
Ар иштин башын коштум ойлоп терең.
Жактырдым улуу сыймык, улуу ишти,
Тилегим орундалды, жолум кенен.

Балалык желдей учуп алып кетти,
Мынакей жигиттикке жашым жетти.
Колдо күч, белде кубат бар кезинде,
Темирдей бекем сакта кызыл чекти.

Аңгыча күткөн поезд жетип келди,
Зыпылдап солкулдатып тилсиз жерди.
«Мен келдим, даярсыңбы, азаматтар»—
Дегенсип үн чыгарып, белги берди.

Тизилип тартип менен тура калдык,
Чиркелген көк вагондон орун алдык.
Бет алып учкан куштай күн батышка
Шамалдай, чоюн сызык жолго салдык.

Гүл берип, жоолук булгап калем каштар,
Кубулат күн нуруна кара чачтар.

Кубанып, күндөй күлүп кала берди
Коштошуп атам-энем, шайыр жаштар.

Мелтиреп чалкып жаткан кең Ысык-Көл,
Атактуу сонун жайлоо асыл Соң-Көл.
Суусамыр, Көк-Ойроктор коштошушту,
Кыргыздын Ала-Тоосу жана Көл-Төр.

СЕНИН УУЛУҢ

Түн караңгы, жерди туман каптаган.
Бороон согуп, изди көмүп таштаган.
Көз ирмебей, төрт тарабын тең карап,
Сакчы жүрөт, алга шайдоот аттаган.
Шлём кийип, кызыл жылдыз кадаптыр
Беш атарга курч штыгын аштаган.
Ой энеке! Ушул сенин уулуң
Барчын кылып, өзүң багып таптаган.

Уулуң азыр тарбия алып талпынып,
Өз өлкөсүн жүрөктөн бек сактаган.
Ал көрөгөч, баатыр жүрөк каарман,
Аткан огу түк жаңылып жазбаган!
Ал кечеги, ак финге каршы согушта
Эчен жоону кара жерге жастаган.
Ой энеке! Баатырыңдын даңкы чоң,
Орден тагып, өлкөм сүйүп мактаган.
Ырас эне, уулуң бар, белиң бар.
Ырысың чоң, эр энеси демиң бар.
Түк унутпа өмүр чиркин өткүчө,
Улуу союз, көп миллион элиң бар.

Душман басса, жилиги бүт чагылган,
Абдан ыйык кереметтүү жериң бар.
Ушул жерди, ушул элди коргогон
Сенин уулуң айтканынан ал кабар.
Жаным эне, кат жазыпсың сагынып.
Дагы айтыпсың «барамын деп —
камынып».

Эли үчүн эмгек кылган уулуңан
Санаа чегип, не кыласың камыгып.
Душман огу майып кылып бутумду,
Сынган эле кайра бүттү айыгып.
Энекебай, кыялга түк жеңдирбе!
Барлык бакыт алда турат табылып.
Көп ойлонуп камыкпастан мен үчүн,
Билек түрүп, эмгек кылгын чамынып!..

ЧЫНАР МЕНЕН БУЛБУЛ

Айлана атыр жыттуу гүл ачылып,
Асмандан мемиреген нур чачылып,
Жайкалган жарашыктуу мейкиндикте
Жаш чынар өскөн экен айкалышып.

Мертинип чалгындары калган талып,
Закымдар алыс жактан булут жарып.
Жаш чынар бутагына конгонунда,
Элирип күүгө келди булбул карып.

«Көгөрүп асман турбаса,
Күндүн көркү болбостур.
Көрүнүп жылдыз чыкпаса,
Түндүн көркү болбостур.
Суу жетпей чөлдө солуган,
Гүлдүн көркү болбостур.
Талганда жеттим чынарга,
Таңшысын, үнүм угарга.
Өмүр өтүп, күн бүтсө
Канаты сынбай турарга.
Таң аткандын булбулун,
Тагдырын дүйнө сурарга.
Кылымдап даңкым калуучу,
Жеттим го асыл мунарга.

Ай күйүп, өмүр бүтсө да,
Азезил мени күтсө да,
Артымда калар мурасым
Алаамат түнү түшсө да.
Жетилип чалгын канатым,
Оболоп учкан адатым,
Адилет булбул өттү деп,
Артымда калар санатым».

Конгону жаш чынарда бутак жайып,
Дүйнө сыйынышат күндө тайып,
Артында атагы да, үнү калып,
Баягы акын булбул болгон кайып!
1941-жыл.

АЛЫСТАН КАТ

Сапардан жан курдашым салам берем,
Бу катты сага арнап, сага дегем.
Жашчылык жүрөк отун оргутса да,
Жалынын жазалбадым калем менен.

Сан ойду албуут санаа башка үйөт
Көңүлгө көп кыялды жүрөк түйөт.
Чалкыган чексиз толкун арасында,
Элесиң эстен кетпейт өкүм сүрөт.

Кыялым закым болот асман-айга,
Жаш өмүр талпынбаса эрдик кайда?
Эненин эмчек сүтүн актабасам,
Жаралып бул дүйнөгө, неге пайда.
Мекендин сүйгөн уулу экенмин деп,
Турамын темир коргон, ыйык жайда.

Алыста жан жолдошуң сага кумар,
Кумарын жеңиш менен күтүп турар.
Ала-Тоо бала чакта ойногон жер,
«Күлүнүң баатыр» деген даңкын угар.

ТУУЛГАН ЖЕРГЕ КАЙТКАНДА

Талаада жашыл гүлдөр жытын чачат,
Сергитип меймандардын көөнүн ачат.
Ала-Тоо асман чалкып, суусу ташып,
Эргиштеп Ысык-Көлгө куюп жатат.
Ысык-Көл орто жери ойгон сымал.
Айлана сепил кармап койгон сымал.
Ортодо көз мелжиткен көпкөк деңиз,
Жээгинде сейил кылуу кандай кумар.

Жаштыкты эрке желге экиленткен,
Мингеним чарчабаган балбан тулпар.
Ой бөлүп, өскөн жерди эске салып,
Алыстан закымдаган мен бир шумкар.

Ошентип, өскөн жерге жетип келдим,
Тууганым колхозчу элге салам бердим.
Талаада эмгегинде жүргөнүндө,
Жарымдын жарык мүнөз жүзүн көрдүм.

Көрбөгөм эки жылдан ашып кеткен,
Мынакей, эл четине барып келгем.
Өлкөнүн аксакалы Калининден
Төшүмө алтын орден тагып келгем.
Сүйгөнүм Көкүш менен сыр алышкам,
Алыстан мындай деген кат жазышкам:
«Алыстан катты жазамын,
Сүйгөнүм жарым, аманбы?
Күнүгө өрчүп гүлдөгөн,
Дүркүрөп өскөн талабы.

Жаркырап жайнап шаңданган,
Элимдин мыкты балдары.
Эмгектен баатыр болушкан,
Асылкан жеңем жанагы.
Жана башка калгандар,
Алардын баары аманбы?
Мен болсом эсен турамын,
Эл коргоо менин турагым.
Көкүшүм, сизди ойлосоң,
Бир аз көңүл бурамын.
Бирок сизге эскертүү,
Эмгектен баатыр болуңуз.
Алыска кеткен жарыңды,
Ийгилик менен тосуңуз.
Окуу, иштөө баарына,
Ачык го биздин жолубуз.

Мени узатып чыкканда,
Берилген эле колунуз.
Эмгегим менен таанылам,
Деген эле жообуңуз.
Жаш өнөрү бел үчүн,
Эмгек кылган эл үчүн.
Азаматтын кызматы,
Туулуп өскөн жер үчүн.
Сүйгөн жарым Көкүшүм,
Махабатым сен үчүн.
Ишиң менен таанылсан,
Жаркының таалай мен үчүн».
Ушинтип, алыс жактан катты жазган,
Көкүштүн аткаарарын күтүп калгам.
Элимдин эркесинен бир аз күндө,
Ордендүү болдум деген кабар алгам.
Кезигип сүйгөнүмдү эмгегинен,
Мынакей бүгүнкү күн анык көрдүм.
Жарк эткен алтын орден көкүрөктө,
Сагынып келгениме колум бердим.
Жаркылдап толгон айдай жүзү жарык,
Элирип кирген суудай күчү ташып,
Кубандым сүйгөнүмдүн эмгегине,
Тилектеш денемдеги жүрөк чалкып,
Советтик үй-бүлөнү күтөм деген,
Таалайдын тартылбаган оту жанып.
Ой бийлеп, жаш жүрөккө таасирлентти,
Көкүшүм мендик деген санаа чалкып.
Кубанам жаш селкинин эмгегине,
Чыгарган боз талааны өз эркине.

Сагынып алыс жактан келсем дагы,
Селкимде шаңдуу чыккан сөз көркүнө,
Талааны кубандырган ал бир эрке,
Тамылжып бетин тосот жайкы желге.

Келгенде толкубастан турасыңбы!
Сүйгөн жар эмгек кылып жүргөн жерге.
Маанилүү назик чыккан анын сөзү,
Кылгырып илеп тарткан анын көзү.
Көргөндө ич кумарын жазат, бекен,
Эмгектен Баатыр болгон анын өзү.
Кызыл бет, жазы маңдай, жайдары

жаш,

Асманда ай, чолпондой жайнаган жаш.
Далайды шаңы менен толкундатат,
Ал өңдүү адамзатта болгондой аз.
Чийгендей имерилген калем кашы,
Көргөндө сүйгүң келер мындай жакшы,
Адамды өз жолуна көп имерген,
Селкини сүйгөн жашта өнөр азбы?
Сүйлөсө Жарк дей түшөт кашка тиши,
Сүйүнөт эмгектерин көргөн киши.
Кыргыздын жайдары өскөн кызынан

деп,

Көрүнөт алыс жакка анын иши.
Сүйгөндү эмгек менен сүйүү жакшы,
Жаш чакта жайдары ойноп күлүү

жакшы.

Шаттыкты, баатырлыкты ата берди,
Күндө той, күндө майрам кандай артты,
Ала-Тоо, кучагыңдан баатыр чыкты.

ИШКЕ АШКАН ТИЛЕК

I

Олтурат бир жаш жигит ойго калып,
Калемин жүрөктөгү канга малып.
Башы жаш, максат кенен, баары алда,
Терең сыр, бир китепке көзүн салып.
Жигиттин маңдайында бир шам турат,
Бүлбүлдөп бирде өчүп, бирде жанып,
Ал шамдын каршысында бир жаш келин,
Сооротуп, жаш баланы колуна алып.
Түрлөнгөн кызыл-тазыл лента менен,
Имерип, баш айланта алган чалып.
Чийгендей имерилген калем кашы,
Суналган аркадагы колоң чачы.
Ак маңдай, кыйгач келген кыр мурундүү,

Бир сырдуу, көптү көргөн асыл башы.
Толгон ай— он бешиндей толуп турган,
Толукшуп жыйырмага келген жашы.
Албырган Венерадай эки көзү,
Тамшанткан көргөндөрдү анын өзү.
Жүрөккө таасир берип тартып турган,
Кулакка уккулуктуу назик сөзү.
Нурланган перизаттай сулуу өзү,
Акактай оозундагы отуз тиши,
Жаркырап, жазы маңдай, келишкен бой,
Оболоп ойго чалкыйт көргөн киши.
Сүйгөнү жаш жигитке жөлөк болуп,
Тилеги — бир максатта, элдин иши.
«Жүрөктүн туйлаганы басылганча,
Карарып алдымдан көр казылганча,
Талабым элим үчүн кызмат кылам,
Максатты тилегинен ашырганча».
Ушинтип, Софияга айтып берди,
Айланып, сүйгөнүнө жакын келди.
«Мен өлсөм уулуң көрөр турмуш сырын,
Аттиң ай, СССРде болсок» деди.
Жаркырап Софияга басып барды,
Мойнуна ак билегин арта салды.
Имерип бети бетке тийишкен соң,
Баласын эркелетип колуна алды.

Аңгыча дүбүрт чыкты эшик жактан,
Түшүштү бир топ адам ыргып аттан.
Талкалап терезеден кирип келди,
Үстүнө курал-жабдык, кылыч аскан.
Оодарып үй ичтерин тинтип калды,
Маркстин «Капиталын» колуна алды.
Энесин баласынан ажыратып,
Павелге алып келип кишен салды.
Жаштарды бир-биринен бөлүп алып,
Желдеттер эшик жакка жетип барды.
Кайрылып «Кош бол, карып» дегенинче,
Офицер кундак менен уруп калды.
Дирилдеп жошолуу кан жая берип,
Жүрөккө кетпес кайгы тамга салды.
Мелтиреп жашыл талаа, ай асманда
Мемиреп жер жүзүнө нур чачканда,
Муңкантип сайрап жатты акын булбул,
Жайкалган жашыл токой арасында,
Тигине, тутулган ай чыгаарындай,
Айрылып калды жалжал сүйгөнүнөн,
Талаанын куурад калган чынарындай.

II

Каржалып жалгыз жатат темир тамда,
Кайгырып муңун айтат жанган шамга.
Карыптык чындап башка түшкөндөн соң,
Дүйнө салмактанат курган жанга.
Ой калкып, жылдыз менен аралашып,
Куюлат турмуш уусу келип канга,
Наадандар, айбан өңдүү кыйнашса да,
Чын эле үмүт кылат атар таңга.
Тетиги жылчык чыккан терезеден,
Кол созуп муңун айтса коңшу талга,
Жел чиркин алып учуп аманатын
Кабарын жеткиребди калган жарга.
Ошол тал үч мертебе түргө келди,
Алдыда кармап турган тамырына.
Түшүрүп көлөкөсүн дагы берди,
Алыстан закымдаган келгин куштар,
Үч ирет эс алышып конуп келди.
Гүл өсүп үч мертебе солуганча,
Коңшулаш, караңгы түн үйдө жатты.
Бир күнү кичинекей кагаз алды,
Кагазга сыр ачууга калем барбы?
Калем жок, кайгыланып көпкө олтуруп,
Бир чөптү денедеги канга малды.
Билектен бир тамырды жулуп алып,
Жүрөктүн кетпес кайгы күүсүн чалды.
Ууланган кара кочкул сыя менен
Тизилтип ак кагазга чийип алды.
«Каржалып кашык каным суюлганда,
Мөлтүрөп көздөн жашым куюлганда,
Түнөрүп туман басып асыл башты,
Жүрөгүм толтосунан кыйылганда,
Максаттан ажыраган мен бир карып,
Муң толуп көкүрөккө жыйылганда.
Ошондо оюмдасың сүйгөн жарым,
Муң менен аралашкан эл-журт баарың.
СССР—дүйнө шамы, элдин багы,
Жардамы болобу деп чалкыйт каным.
Мен жатам күн тийбеген жалгыз тамда,
Муң айтып бүлбүлдөгөн күйгөн шамга.
Ойлонуп эт жүрөгүм балкып кетип,
Элестеп үмүт кылам атчу таңга»—
Деп жазып, сырлуу катты катып алды,
Эси ооду, талыкшыды, жатып калды.

III

Мемиреп асманда күн шоола чачкан,
Жердеги калың элди шаттык баскан.
Түрмөдө солуп жаткан туткундарды,
Бошотуп кызыл аскер эшик ачкан.
Дүйнө бул мезгилде эмне болгон?
Айлана түрмөлөрдө элдер толгон.
Бекитип көр оозуна жаткандарды,
Бошотту кызыл кыраан темир тордон.
Тигине, учурашып жүрүшкөндөр,
Тигине, кучакташып сүйүшкөндөр.
Тигине, бала менен кемпир-чалдар.
Тигине, сүйүнүшүп күлүшкөндөр.
Павел да ошол замат чыгып келди,
Толкундап кубанышкан элди көрдү,
Эр жүрөк сүйүнгөндөн чыдай албай,
Куттуктап большевиктик салам берди.
«Калың эл, силер үчүн үч жыл жаттым,
Атар таң болобу деп ойго баттым.
Күн бүтүп, ажал жетип турганымда,
Көр оозу эшигинен Жайра кайттым.
Боордош жаным бирге, каным бирге,
Силерге кызыл аскер салам айттым!
Кылымдап жаткан муңду жойгондор
ким?

Максатты иш жүзүнө койгондор ким?
Чыгыштан таң сөгүлүп нур төгүлткөн,
Дүйнөнүн чын тиреги — сен Советсиң!»
Дегенде куттукташып жакын барды,
София калың элден таанып калды.
Сүйгөнүү кубанычтуу көрдү дагы,
Баласын эркелетип колуна алды.

БИЗДИН УЧКУЧ

Түнөргөн кара булут көктү баскан,
Тунжурап асман жерде уюп жаткан.
Тосулуп кылым бою ак касаба,
Тоо болуп, үстү-үстүнө келип каткан.
Томуруп бетиндеги келки музду,
Толкуну түрмөктөлүп көбүк чачкан.
Тынымсыз, эчен укмуш жерди басып,
Дүйнөнүн чокусунан кимдер ашкан.

Учкучтар ылаачындай закымдаган,
Улуу жол бизге бекен багынбаган.
Ук дүйнө, түндүк менен түштүгүңө
Уулдар минутуна жакындаган.

Урааны жер жүзүнө кабар салып,
Урматы адамзаттын адымдаган.
Алмастай болот канат жалтыраган,
Асманда чагылгандай калдыраган.
Кол салса дүйнөнүн душмандары,
Сүрүнөн баатырлардын калтыраган.
Хасандын көлүндөгү окуядай,
Ийнинен чени түшүп алсыраган.
Мынакей арыбаган алтын тулпар,
Мынакей ушул өңдүү биздин шумкар,
Социализм доорундагы баатырларды,
Дүйнө эмес, асмандагы ай да угар.
1938-жыл

ЖАШ БИЛЕК, БААТЫР ЖҮРӨК

Эгерде эртең күн согуш болсо,
Дүйнөнү жалын каптап, шамал соксо,
Өлкөнү коргоо үчүн биз даярбыз,
Жаш билек, баатыр жүрөк аман болсо.

Большевик партиясы баштап келди,
Күч менен он жетинчи жылы жеңди.
Өкмөт өз колуна тиер замат,
Жашасын, эл атасы Ленин деди.

Мурунтан карып тарткан кайран билек,
Арстандай айбаты бар баатыр жүрөк.
Пролетар, күчүн жаңы жыйнаганда,
Жоготту господинди биздин тилек.
Мынакей ошондогу күчтүү билек,
Мынакей аткарылган биздин тилек.
СССР өчпөс оту күйүп турат,
Канткенде толкундабайт асыл жүрөк.

Биздин күч кандай күчтөн жаралганын,
Толкундай тоодон озуп таралганын.
Жаштыктын жайдары өскөн баатырлыгы
Дүйнөгө аты чыгып күү салганын.
Өлкөмдө кайраттанган эмгекчи элдин
Мен жаздым тынчтыкта кубанганын.
1941-жыл.

КЫРГЫЗДАР

(Өткөн чакта)

Ала-Тоо селде чалынып,
Азаптуу муңга малынып:

Армандуу кыргыз элиме,
Ачылар күндү сагынып.

Түнөрүп муңга баткансып,
Тумчугуп ыйлап жаткансып.
Турмушта көрбөй жыргалды,
Туйгундар өткөн каржалып.

Эстен танып дал болуп,
Эбелек жандар бүт солуп,
Эчен бир селки шам чырак,
Эки көзгө кан толуп.

Карыя муңга баткан күн,
Каржалып какшап чыккан үн,
Кайгылуу болгон ошондо,
Карайлаткан кара түп.

Жаш жүрөк сокпойт октолуп,
Жаш дене күйүп чок болуп,
Жашоодон үмүт үзгөндөй,
Жалбырап жанып от болуп.

Акындар алыс айдалып,
Артына колу байланып,
Азамат эрдин эрлери,
Ак жеринен жайланып.

Ушундай болгон өткөн күн,
Ала-Тоодон чыккан үн.
Кайгыга кайгы кошулуп,
Карайлаткан кара түн.

Ошенткен кыргыз эл болду,
Ошенткен тоого гүл толду.
Обдулуп жаштык жалындап,
Өнөрлүү элге тең болду.

Мынакей Кыргыз ССР,
Карылардан чыгып ыр.
Ала-Тоонун арасы,
Тилекке тийген алтын нур.

Кыргыздар жаңы жаралды,
Кыргыздын артты талабы.
Кыргыздар өстү дүркүрөп,
Дүйнөгө даңкы таралды.

Кыргыздын закон-заңы бар,
Кыргызда өнөр кени бар.
Партия берип тарбия,
Кыргызда баатыр дагы бар.

ДЕПУТАТ КЫЗ

Суу жайып, кулак ачып көк эгинге,
Жүргөндө агаң жаздын эмгегинде.
Асынып китеп баштык жал-жал карап,
Бараткан мектеп жакка күн эсимде.

Арыкта аккан сууга кол-бетти жууп,
Көк шибер көп ойнодук көпөлөк кууп.
Жазылган сабагыңды окуганда,
Жанаша отурчу элем сөзүңдү угуп.

Бир айыл, тайтайлашып бир өскөнбүз,
Бала чак тентек кыял бир өткөрдүк.
Советтик тарбиянын кучагында,
Билимди бир мектептен бирге үйрөндүк.

Эс тартып балгын дене толгон кезде,
Эмгектин майданында болдук бирге.
Албырып, алма бетиң нуру тамган,
Көргөндүн көңүлүн тартты өз эркине.

Күзгү түн, ай асманда турган балкып,
Колхоздун кырманьында кызыл багып.
Турганда кылаң басып сен келчү элең,
Мылтыкчан мен сакчыга тамак алып.

Жаңыртып тунжураган күздүн түнүн,
Кошулуп ыр ырдадык түркүн-түркүн.
Жаркылдап ачык маңдай шайыр келин,
Он беши толгон айдай сулуу жүзүң.

Талпынып мен окууга баратканда,
Кезиктим жашыл эгин арасында.
Шыпылдап отоо жулсаң көзгө илээшпей,
Кубанттың жүрөгүмдү кыймылыңда.

Жайнаган турмуш гүлү көп кыз-келин,
Шаңданып эмгегинде жүргөн эркин.
Дем берип баратасың сен алдыда,
«Жолдоштор! Чамда, калба менден

кийин»—

Дегениң кулагыма угулганда,
Жанаша басып бардым коштошууга.
Күлүңдөп кыса кармап оң колумду,
«Жакшылап билим алгын, кошкун ага» —
Дедиң да, кетеримде бердиң белек,
Көргөндө белегиңди жүрдүм эстеп.
Өлкөбүз телегейи тегиз жыргал,
Өстүргөн тарбиялап эр большевик.

Кубалап күн, айларды жылдар өттү,
Баалоого эмгегиңди мезгил- жетти.
Сырдана баркың билген эмгекчи элиң,
Көрсөтүп депутатка добуш берди.

Бактылуу эмгек кызы депутатсың,
Иш чечип сессияда олтурасың.
Бирге өскөн жаштайынан ошол агаң,
Кубанып таалайыңды куттуктасын.
1938-жыл.

АЙЫЛ

Балбылдап сурмалуу көз оттой жайнап,
Күлүңдөп балкыган бет, айдай жарык.
Алдымдан күн күлгөндөй чуркап келди,
Кол бердим, шашкан түрдө мен да барып

Жаркылдап толгон айдай жүзү жарык,
Элирип кирген суудай күчү ташып.
Кубандым сүйгөнүмдүн эмгегине,
Тилектеш денемдеги жүрөк балкып,
Советтик үй-бүлөнү күтөм деген,
Таалайдын тартылбаган оту жарык.

Эмгекте иштеп жүрөт билек түрүп,
Көргөндө жаш жүрөгүм калат сүйүп.
Канткенде, эмгек кызын сүйө албаймын,
Баатырга эмгек менен жарк-жарк күлүп,
Мен сүйөм жаш селкинин эмгегине,
Көндүргөн боз талааны өз эркине.
Сагынып алыс жактан келсем дагы,
Селкимдин шаңдуу чыккан сөз көркүнө.
Талааны кубандырган ал бир эрке,
Тамылжып бетин тосот жайкы желге
Көргөндө көз кумары канат экен,
Гүлдөгөн, эмгек кылып жүргөн жерде.

Маанилүү назик чыккан анын сөзү,
Кылгырып илеп тарткан анын көзү.
Көргөндө ич кумарын жазат бекен,
Эмгектен баатыр болгон анын өзү.
Кызыл бет, жазы маңдай кайнаган жаш,
Асманда ай-чолпондой жайнаган жаш.
Далайды кубат менен толкундатып,
Алдына ар нерсени айдаган жаш.

Ала-Тоо кучагыңдан баатыр чыкты,
Ала-Тоо алыс жактан кабар укту.
Ала-Тоо кулундарың өнөр билип,
Ала-Тоо ак булутта алар сызды.
Ала-Тоо, ырга кошуп сүйгөн селким
Бир гана ала-тоолук кыргыз кызы.
1940-жыл.

БИЗДИН ЖЕРДЕ

Көңүл ачык, беттеринен нур жанат,
Кубанычтуу жеңиш күүсү шаңданат.
Бардык иштин майданында талбаган.
Ага, жеңем эмгек десе камданат.

Көрчү, бүгүн элим күндө жаңырган,
Жеринен да алтын, күмүш табылган.
Бир кездеги боз талаанын бетинде,
Бүгүн көрсөң нечен гигант салынган.

Ал курулуш ишке кирди күрүлдөп,
Бул элимдин иштегени көрүнөт.
Дагы тездет кызуу темпиң күчөсүн,
Иш арбыса дагы күчүң көрүнөт.

Ана элим төрт түлүктүү мал баккан,
Малы өсүп жер жүзүнө жайнашкан.
Малды өстүрүп, мал төлдөткөн азамат,
Эмгегине орден менен сыйланган.

Элим өсөт мен да бирге гүлдөймүн,
Мен да өсүп, жаңылыкка үндөймүн.
Каным бүтүп, денем жерге киргиче,
Элим, жерим туурасында сүйлөймүн.

ЭНЕМДЕН!

Окугун уулум талбагын,
Билимден артта калбагын.
Мыкты окубай көңүлсүз,

Капага мени салбагын.
Унутпагын эч качан,
Мекенди корго ардагым.
1940-жыл.

ЛЫЖАЧЫ

Кышкы түн мемиреген айкын-ачык,
Толгон ай кар үстүндө нурун чачат.
Кычырап бак-дарактар башын ийип,
Берметтей бедерленген бубак басып,
Күркүрөп зоодон кулап окторулуп,
Кузгундай өзөн суусу жатты ташып,
Чабууттап ак булуттар асман менен,
Өтүшөт оболошуп асканы ашып,
Ошондо келе жатты бир лыжачы,
Кар жиреп Каспийден жолду ачып.
1940-жыл.

КИМ БОЛУГА

Биз пионер талыкпас,
Жүрөгүндө от кайнап.
Эрдиктин эркин тилеги,
Жаштыкта толкуп күч жайнап.
Жаштыктын күчү толкундап,
Булбулдай чечен тил сайрап.

Биз да өсөргүз жетилип,
Темирдей булчуң бекилип,
Азамат эрдин эриндей,
Ишибиз элге сезилип,
Биз дагы өсүп толобуз,
Эр жетип баатыр болобуз.

Алыскы ыраак чыгыштан,
Чек арада турушкан.
Кол созгон япон-фашистин,
Кан тырмагын жулушкан!
Кызыл кыраан болобуз,
Дагы өсүп толобуз.

Дүйнөлүк мөрөй алышкан,
Уюлга кыштап калышкан,
СССРдин иши үчүн,
Тарыхый жазуу жол ачкан.
Баатырлардан болобуз,
Ылдам өсүп толобуз.

Тоолорду бузуп жол салган,
Эмгектен эрдик даңк алган,
Ала-Тоо ашып, таш басып,
Артыкча асыл кен тапкан
Инженерден болобуз,
Дагы өсүп толобуз.

Жетебиз айткан максатка,
Тарбия берген атабыз.
Талыкпастан ойноткон,
Партия биздин агабыз.
Жаштыктын күчү күүлөнүп,
Окуп да, ойноп жатабыз.
1938-жыл.

ТОРПОГУМ¹

Жомогум, жомогум,
Жорго' кара торпогум.
Алыстагы ак камыш,
Аралаган торпогум.
Атка саман салганда,
Сагалаган торпогум.

Эй, торпогум, торпогум,
Качан мындай болгонсуң.
Күнгөйдөгү бетеге,
Күбүп жеген торпогум.
Тескейдеги бетеге,
Терип жеген торпогум.

Эй, торпогум, торпогум,
Качан мындай болгонсуң.

Сонун чөптүн баарысын,
Тандап жеген торпогум.
Карышкырга карматпай,
Камын жеген торпогум.

Эй, жомогум, жомогум,
Жорго кара торпогум!
Көп амалды үйрөнүп,
Качан мындай болгонсуң.

БИРИНЧИ МАЙ

---

¹ Эл ырынан иштеп чыккан

Бүгүн майрам, майрам май.
Биз майрамдап, көңүл жай.
Асмандагы самолёт,
Айдап жүрөт Акимбай.

Эй, самолёт, самолёт,
Биз да кошо учалык.
Асмандагы абада,
Биз да кыштай сызалык.

Бүгүн майдын майрамы,
Даярданып баралы.
Асмандагы самолёт,
Биз да түшүп алалы.

Эй, самолёт, самолёт,
Бизди кошо ала кет.
Кремлге түздөн-түз
Бизди учуруп, ылдам жет.

Эй, самолёт, самолёт,
Бүгүн майдын майрамы,
Ырдап, ойноп жүрөбүз,
Эркин өскөн жайдары.

Эй, самолёт, самолёт,
Биз да кошо баралы,
Москвалык балдардан
Сонун белек алалы.
Дайым даяр биз даяр,
Бүгүн майдын майрамы.
Ырдап, ойноп жүрөбүз
Эркин өскөн жайдары.

Бүгүн майдын майрамы,
Ойноп, күлүп балдары,
Болот канат самолёт,
Биз да түшүп алалы.
1940-жыл.

ЖАШТАРГА

Жаштыктын ыры күү чалат,
Толкуган жаштар үн салат.
Күчкө келип, күүлөнүп,
Жаштарда жалын от жанат.

Жаштардын жалын жүрөгү,
Жайдары эркин күлгөнү.
Жарк этип күлүп нурланган
Жаштыктын жарык мүнөзү.

Жайдын толгон күнүндөй,
Сайраса булбул үнүндөй,
Жайдары жаштар бизде го
Гүлкайырдын гүлүндөй.

Иштесе иши ашынат,
Сүйлөсө көңүл ачылат.
Жаштыктын күчү күүлөнүп,
Толкундай оргуп ташынат.

Ойлосо ою озгондой,
Илимге өнөр кошкондой.
Жаштардан чыкты далайлар,
Айга кулач созгондой.

Трактор айдап, мал багып
Тоолордон түрдүү кен казып,
Талаанын көркүн чыгарган,
Ишмерлүү жаштар дагы ашып.

Ала-Тоо ашып, таш басып,
Аскалуу мөңгү кар басып,
Альпинисттер жаштардан
Тарыхка жазуу жол ачып.

Болот куш айдап асманда,
Дүйнөлүк мөрөй ачканда.
Жаштарга салам жиберем
Жаш акын ырын жазганда.
1938-жыл.

КЫЗДАРГА

Таңдагы нурун чачкан Венерадай,
Таалайлуу өлкөбүздүн кызы кандай!
Таанымал далай жерде баатырлыгы,
Тамылжып жаркыраган күйгөн шамдай.
Талыкпай алдындагы милдетинен,
Шамдагай ачык мүнөз аткан тандай.
Таасирлүү баатыр өскөн бул заманда,
Сүйлөгөн сөзү таттуу асыл балдай.
Тынымсыз эмгек кылып эл ичинде,
Токтоосуз толкун менен жүрөт кандай.

Телмирип шоола чачып, жүзүн ачып,
Деңизге тийип турган алтын айдай.

КАРА ДЕҢИЗ

Мелтиреп Кара деңиз бетиң кенен,
Беттешкен мемиреген асман менен,
Катталган толкун менен аралашып,
Үстүндө жаа огундай кулач, керем.
Жээгинде үйдөй таштан кулач ашып,
Күрүлдөп деңгелинен жатты ташып,
Оргуштап түрмөктөлгөн буурул толкун,
Урунуп зоого келип көбүк чачып.
Келатты болот тумшук толкун жиреп,
Түтүнү бур-бур жанып, асман тиреп,
Алыстан көп күн жүрүп албууттанып,
Жол салып чачыратып сууну күрөп.

ТУРМУШ БААТЫРДЫ ТӨРӨЙТ

(Поэмадан үзүндү)

VI бөлүм

Айлана тынчын мунарып,
Көз жетпей талаа суналып.
Ысыкка күйүп кеткен соң,
Чөптөр да калган кубарып.
Ошондо жүрөт бир бала,
Ачтыктан көзү тунарып,

Белинен батып баткакка,
Талаада күрүч сугарып.
Каруусу кетип шай да жок.
Турууга сууда жай да жок.
Замана мындай болгон соң,
Көтөрбөс башка айла жок.
Алаксытып жаш жанын,
Чыдоодон башка пайда жок.

Санаасы көпкө бөлүнөт,
Мөлмүлдөп жашы төгүлөт.
Чындап бир турмуш кыскан соң,
Өтчүдөй өмүр көрүнөт.
Булутсуз түндө ай жарык,
Муңканып жүргөн бир карып,
Жаш башка азап түшкөн соң,
Кайгыдан өңү саргарып.
Өзгөрөр күнү бар бекен
Жазылып башка бир тарых.

Тунарып жаткан боз талаа,
Андагы жүргөн жаш бала
Асман жерди басчудай,
Алоолоп учат ой-санаа.
Ысык-Көл салкын жел менен
Чоңоюп өскөн жер гана.

Күндүз күрүч сугарат,
Суу куюп, күлүн чыгарат.
Башына түйшүк түшкөн соң,
Саргарып өңү кубарат.

Колунда барлар зор экен,
Колунда жоктор кор экен.
Кедейим жүрөт муңайып,
Башына бүткөн шор экен.
Кайда да жүрсө мусапыр,
Казылган алды ор экен.
Кайгы-муңга аралаш,
Замана чалган тор экен.

Кимдерди кимдер билишет,
Кыргыздар мында жүрүшөт.
Ач кадырын ток билбей,
Колунда барлар күлүшөт.
Бай менен манап ал жерде,
Күпүлдөп доорон сүрүшөт.

Жаш балдар менен энелер,
Жайдары мүнөз жеңелер,
Мусапыр болуп зарланып,
Жайнаган шайыр энелер.

Мойнуна куржун артышып,
Койнуна тамак катышып,
Өлбөгөн соң жан айла,
Үй кыдыра басышып.
Кээ бири балак алышат,
Кээ бири сабак кылышат.
Кээ бири бектин аялы,
Көбүнүн башын жарышат.
Шаныяга айттырып,
Кээ бирөөн орго салышат.

Кайгы менен өтөбү,
Зарланып көбү кетеби.
Алыскы калган жерине

Айланып кайра жетеби.
Же болбосо алсыздар,
Кырылып баары бүтөбү.
Же кеден канын керектеп,
Куткарбас ажал күтөбү.
Ак шишик басып булайып,
Алтындай көзү кылайып,
Арманын айтар адам жок,
Адилет жаны муңайып.

Ошондо элди көргөндө
Көңүлү көпкө бөлүнөт.
Санаасы озуп асманга,
Көзүнүн жашы төгүлөт.
Балапан башы быша элек,
Жаш Кемел муңга чөмүлөт.

Көзгө басар дүйнөсүн,
Бактери тартып алышат.
Баш көтөргөн жап болсо,
Эркинче балак чабышат.
Кыямат башка түшкөн соң,
Тентиреп кайда барышат.

Көмүүгө алы келишпей,
Өлгөнүн сүйрөп салышат.
Өлбөгөн соң күн өттү,
Айланып эчен түн өттү.
Өлүм менен муң басып,
Какшаган далай үн өттү.
Канат кагып көкөлөп,
Алыстан учуп каз жетти.
Ай жылдарга айланып,
Келерки жайкы жаз жетти.

Атчу таң шоола чачкандай,
Күн нуру жерди баскандай.
Башкача кабар ташталды,
Жакшылык сырын ачкандай.
Эсен-соо эптеп калганы,
Тагдырдан ашуу ашкандай.

Күнүгө жаңы кеп болуп,
Сөз аягы бек болуп,
Элдин болгон максаты,
Кетеби деп чек коюп,

Жөө-жалаңдап кайтууга,
Болгон малын жеп койду.

Жаңыдан өкмөт болду дейт,
Кедейге максат койду дейт,
Былыркы кеткен элдердин
Курсактары тойду дейт,
Өнгөн-өскөн жерлерге
Кетели деген ойдо дейт.

«Кедейге бакты конду» дейт,
«Кедейден болуш болду» дейт.
«Ак падыша» дегендин
Түп тамырын жойду дейт.
Съездге кедей келди дейт,
Кедейге тендик берди дейт.
Талаа, түзүн тең кылып
Бөлүп берди жерди дейт.
Бак-таалай башка конду дейт,
Сүйүнүп жүргөн элди дейт,
Ичкерден улук келишип,
Кыйналган калкты көрдү дейт.
Бай менен соодагерлердин
Дүнүйөсүн бөлдү дейт,
Бөлүп элге берди дейт.

Ушундай кабар таралып,
Уланып жатты саналып,
Жакшылык чети бар го деп,
Жүрөккө үмүт таралып,
Өскөн жерин сагынып
Арыган, азган кайран эл
Кыйындык ишке кабылып,
Ошондо жөнөп жатышты,
Жөө-жалаңдап агылып.

Бул кабар жетип Кемелге,
Кемел да ойлоп жөнөөгө,
Кермахун өңдүү сүткорго
Болмокчу беле өбөлгө.

Күн батар алды бешимде,
Ат сугарып кечинде.
Көңүлүн бөлүп алыска,
Келгенде жолу эсинде.

Атын ылдам сугарды,
Аялдап көпкө турабы.
Алыскы жакка бет алып,
Айылга көңүл бурбады.

Түнү менен жол жүрүп,
Болгондой бир топ кол жүрүп,
Тартынбай кетип баратат
Ат арылта мол жүрүп.
Жүрөгү толкуп албырып,
Келатат го жаш качып.

Бир жигит зарлап келатты,
Жонуна адам көтөрүп,
Кашык кан жок денеде,
Күйүгүп түрс-түрс жөтөлүп.

Бул адам миңдин элеси,
Калды го көптүн денеси.
Эмчек сүтүн кор кылбай,
Көтөргөн жигит, энеси.

Көкүрөктө көп жара,
Оюнда бар шум санаа.
Жете келген ат менен
Ыманы ысык жаш бала.

«Энеке, атка миниңиз,
Тартынбастан жүрүңүз,
Бирге жөнөп кетебиз,
Мен да бала билиңиз»,—
Деди атка мингизип,
Ат куйругун түйгүзүп.
Ким экенин жаш Кемел,
Айтып берди билгизип.

Ошондо кандуу ашууну,
Ашып кетип баратат,
Адам тарпын көргөндө,
Жашып кетип баратат,
Көрүп өлсөк жерди деп,
Шашып кетип баратат.
Ит, куштардан коргонуп,
Качып кетип баратат.
Эчен укмуш жерлерди,
Басып кетин баратат.

Ашууну ашып бүтөрдө,
Көл боюна түшөрдө.
Уккан сырды аныктап,
Айтылганды күтөрдө.
Постогулар тосуп келишип,
Учурашып көрүшүп,
Ат мингизип жөөсүнө,
Жол азыгын беришип,
Узатышып жатышты...

Шооласы Октябрдын чачкан экен,
Бетине алтын тарых жазган экен.
Жеңиши жер жүзүнө ураан салып,
Кыргызга бакты-таалай ачкан экен

АКЕН МЕНЕН ЗУКЕШ

(Бүтпөй калган поэма-
дан үзүндү)

I

Асманда жылдыз жымыңдап,
Шооласы жерге чубурат.
Жайкы түндө толгон ай,
Ааламдын жүзүн кыдырат.
Алдастап соккон жел менен
Армандуу бир муң угулат.

— Эриксиз муңдуу, мен шордуу,
Кандайча сенден айрылам.
Алтындай көзүм өткөн соң,
Арстанга кантип кабылам.
Айласыз күндө жаралып,
Арманым айтып зарыгам.
Алмадай башым өткөн ,соң,
Акенге кантип табылам.
Ай тийбес көрдүн түбүндө,
Кара жер сени жамынам.
Карыптык башка түшкөн соң,
Түрлүүчө ойго кабылам.
Сүйбөгөн жарга баргыча,
Сүйрөлүп дарга асылам.
Чүрөктөй болгон денени
Кара жер сага жашырам.

Күн айланды башыма,
Күйүттүү болуп ашынам,
Көргөндө сени Акеним,

Көз жашым селдей ташынам.
Ашыктык түбү зар экен,
Асылган душман бар экен.
Ажырап калат окшойбуз,
Алдыда жолум тар экен.
Агарган зоонун шумкары.
Айласыз күндө зар экен.
Кабылан элең өзүмө,
Кан келет кара көзүмө.
Казалды айтсам дартым көп,
Кандайча болдум дүйнө?
Кайнап бир турган бул жаштык,
Каржалат экен күнүгө.

Акылдан танып дал болдум,
Үшүгөн гүлдөй мен солдум.
Үмүтсүз экен бул өмүр,
Үзүлүп кетсе мен шордууң.

Жөлөгүм Акен сен элең,
Сүйгөнүң Зукеш мен элем.
Зарланып калат окшойсуң,
Жаралуу жүрөк дегдеген.
Бир өмүр өтүп кеткен соң,
Кылчайып кайра келбеген.

Акеним менин булбулум,
Арыбас, азбас дулдулум.
Айласыз күндө жаралган
Туурда менен туйгунум.
Туурадан туйгун талпынса,
Туйгунун табар бекен дейм,
Тумчугуп жүргөн убайда
Кургурун алар бекен дейм,
Курбусу мында, ал кайда,
Кусасын карар бекен дейм.
Кумсарып жүрөм талаада,
Оюнда сапар бекен дейм!..

Аңгыча караан көрүнүп,
Зукештин ою бөлүнүп.
Закымдаган жел менен
Көз жашы жерге төгүлүп.

Катарланган кайгы-чер,
Тан аткандай сөгүлүп.
Айланада Ала-Тоо

Алпештеп алыс керилип,
Асманда айдын шооласы
Күн нурундай себилип,
Сүйгөнү Акен келатат,
Махабатка берилип.

Болжошкон жерден көрүштү,
Эт жүрөктөр сүйүштү.
Күсадар болгон курган жан,
Бетине бети тийишти.

Сүйгөнү кетпес оюнан,
Башкача өтпөс жолунан.
Артыла түшкөн шок колу
Чүрөктөй болгон моюндан,
«Ан жарыгы мунарды,
Алтын көз неге тунарды.
Кадуудан чыккан топ караан
Ашыгып келген душманбы?
Асман жерди баскандай,
Адилет башым курманбы?

Айылдан чыга бергенде,
Абалап карап турганбы?
Айласыз күндө жаралган
Зукешим жаным курманбы?» —
Аңгыча жакын келгенде,
Кан качып, бети кубарды.
Демитип кирип келишип:
— «Сен кимсиң», — деп сурады.
- «Кармагын ылдам», — деген үн
Дагы да чыгып уланды.
Атайлап келген желдеттер
Качырышпай турабы.
Жалындап кирип келгени,
Жаа огундан сулады.
Чокмору тийип бирөөнүн
Сенделип Зукеш кулады.

Алтоонун бирөө жыгылды,
Корумга башы тыгылды.
Кыркырап жаткан Зукештин
Кайгылуу үнү үгулду.
Акенин көрүп алсырап,
Айласыз көзү жалдырап,
Бетинен аккан жошо кан
Бөлүнүп жерге тамчылап.

Тура албай калды мөгдүрөп,
Кыйналып дене кансырап.
Кыймылга келбей кыйналып,
Акылдан танып, алсырап.
Жайкы түндө толгон ай,
Шооласы түшкөн магдырап.
Сыдырым соккон жайкы жел,
Күйүттү-күүлөп жандырат.
Күмүштөй болгон тарам чач,
Боёлуп канга кандырат.
Жылдыздар учуп жымыңдап,
Ай менен кошо кыдырат.
Атыр жыттуу жайкы жел
Чөптөрдүн башын сыдырат.
Зоокадан түшкөн булактын
Туйлаган үнү угулат.

Акени менен алышып,
Алар бешөө, бир жалгыз.
Башы-көзгө чабышып,
Айласы кетип сандалып,
Колу колдо карышып,
Кор болуп өмүр өтчүдөй,
Бой бербей жүрөт алышын,
Желдеттер жүрөт жээлигип,
Демитип жакын барышып.

Сеңделип жерге жыгылды,
Желдеттер басып ыргыды.
Акыры өмүр өтчүдөй,
Дем ала албай кысылды.
Акенин Зукеш көргөндө,
Алсырап жатып чыңырды.
Аракет кылып турам деп,
Кайрадан жерге жыгылды.
Көрүнүктүү кайран бет,
Үшүгөн гүлдөй кубулду.

Алсыраган Акенге
Бир муңдуу үн угулду.
«Качалы деген жеримден,
Куткарбай желдет кармадың.
Кайгыны башка түшүрүп,
Кандайча жылан арбадык.
Карып байдын Тайгара
Кайтаргандан талбадын.

Курган жанга бир өлүм,
Куткарбай эми кармадың.

Тыгынып калсын аялын,
Узabas ыраак барарың.
Урматын көрбө жыргалдын,
Кагынып кетсин караалдың.
Тоо толкундап сел жүрүп,
Тосулуп кетсин талабың.
Айланын күнүң түн болуп,
Артыңда калсын аларың.

Турмушуң биздей түнөрсүн,
Үйүңдөн адам күлбөсүн.
Ат жалын тарткан жаш балаң
Алты күн тирүү. жүрбөсүн!
Акенимди сүйөмүн,
Ал күйгөн отко күйөмүн.
Алты айлык жолго кетсе да,
Артынан издеп жүрөмүн.

Каарыңарды чачтыңар,
Жүрөккө музду бастыңар.
Солуп жаткан шордуу жан
Силердин эле жалкыңар.

Уядан учкан балапан,
Канаттарын тараган.
Кандайча күндө төрөлүп,
Атадан жалгыз жаралган.
Белеги курман мен белем,
Арылбапмын балаадан».
Адегенде кулаган,
Акен да барын сулаган.

Алтоонун бирөө корулдап,
Алдастап жагат чала жап.
Кабынан чыгып бир көзү,
Түтүктөп агат кызыл кан.
Башы көзүн желөшүп,
Сокур көздөн өбүшүп,
Чырылдап жүрөт бир тобу,
Чыдай албай көрүшүп,
«Олдоксон акмак акырын»—
Дешип да калат сөгүшүп.
Асманда жылдыз жыйылып,
Арасынан суюлуп.

Аскалуу тоонун артында,
Өрдөштөн соккон кайгы жел
Билинбей калды тыйылып.
Солуган карып жатышат,
Онтогон үнү туюлуп,
Оргуштап жаткан кызыл кат
Боордой болуп уюлуп.
Алдына туура өңөрүп,
Акен менен Зукешти
Айылга алып келишти.
Айланып аккан өзөндөп
Араңдап-зорго кечишти.
Аркы өйүздө Курмандын
Айылына өтүштү.

Зоолордун башын муз алган,
Тоолордун башын кар чалган.
Кылымдар жаткан мөңгүнү
Булактар көзөп жол салган.
Буулугуп аккан өзөнгө,
Бууракандап тез барган.
Буйдалган жерге уратып,
Түндүк бою жар кылган.
«Атакең байкуш карыды,
Энекең кантсин арыды.
Мээнетти тартып жашынан
Күч кетип муун талыды.

Аркаңда калган агаң жок,
Алдыңа барган иниң жок.
Армандуу болгон курган жаш,
Күлүнүм, башка күнүм жок.
Кургап как баш аталып,
Угулуучу үнүм жок.
Өрттөнүп барат жүрөгүм,
Жалбырттап жаткан түнүм жок
Маңдайымда жаткан түнүм жок,
Тушумда турган тынарым.
Телегейим төрт кылып,
Кабагым ачын турарым.
Каржалып калган кезимде
Ал-абалым сурарым.
Жоктоюмду бар кылып,
Кадырлап чыны сунарым.

Кара көзүм кашайды,
Жаратканы албайбы?

Түнү түшүп башыма
Тунжуратып салбайбы?
Курган кемпир, курган чал
Как талаада калбайбы.
Малдыбектин Курманы
Алсыздарды алдайбы?»

Көп өмүрдүн ташы урап,
Сакал ылдый жаш кулап,
Сар оору болуп сенделип,
Атасы ыйлап да турат.
«Жаратканы чын болсо,
Кандайча өлүү болбоду.
Медерим үйдөн кеткенче
Жаздыкка башым койбодум.
Карганымда какчаңдап,
Кайгылуу болот окшодум.
Туйгунум алыс учкан соң,
Тунжурап жатып боздодум.
Атакелеп аркамда
Арманым кошпойт окшодуң.
Курман бай менин касымбы,
Оодарылбас ташымбы.
Чекеге бүткөн чыйкандай
Кетпеген оору асылды.
Төрт балам төртөө биригип,
Кара жер сага басылды.
Карылык башка түшкөн соң,
Менин да көрүм казылды.
Кайратым күндөп кайткан соң,
Менин да кайгым ашынды.
Айланайын күлүнүм,
Картайганда курудум.
Бир перзенттин айынан,
Күнүгө ыйлап улудум».

Айыл-апа арадан
Калың адам чогулган,
Кемпир-чалды көргөндө
Муңга батып олтурган.

Энеси кантсин чыйылдайт,
Муң-зары күчөп кыйындайт.
Атасы солуп олтурат,
Көзүнүн жашы тыйылбайт.

Зукештин жашы сел болуп,
Эсинен танып дел болуп,
Эбелек болгон шам-чырак,
«Сүйгөнү» башка эл болуп,
Сумсайып турат жалдырап,
Барары алыс жер болуп.

Аңгыча аттан кулады,
Алдастап дене сулады.
Акылдан танып дал болгон
Армандуу адам турабы?
Энеси кызын көргөндө,
Талпынып жетип жыгылды.
Курган өмүр, курган жан
Күч менен жерге урунду,
Окторулган кочкул кан
Мурдунан атып чубурду.
Калтыраган үн менен
Кайгылуу добуш угулду.

Кайын жеңе, кайын эне
Зукешти кармап жүрүшөт.
Каткырышып бир жактан,
Капарсыздар күлүшөт.
Кимдер кимди билишет,
Армандуулар муң менен,
Кошулуп ыйлап жүрүшөт.

Чоң Курмандын катыны
Тебетейин кийгизди,
Айылдагы келиндер
Кызды атына мингизди.

Бири жигит, бир аял
Эки жактан жандады.
Эстен танган Зукешти
Ат үстүнө кармады.
«Куда-сөөктөр» чубашып,
Алыскы жолго салганы.
Мүгдүрөп дене дал болуп,
Кайгылуу эне калганы.

III

Айыл башы, ак сакал
Чоң дөбөгө жыйылды.
Бала-чака айылдын
Келүүлөрү тыйылды.

Бүтүм жаңы башталды,
Көк чырпыктан кыйылды.

«Ишембинин күнүндө,
Өткөн жума түнүндө,
Курмакемдин жалчысы
Бир иш кылды көрүнөө.
Ошондуктан ак сакал
Чакырганбыз бүтүмгө.
Бирөөнүн аппак бүлөсүн
Ала качкан жеринен.
Күкөм бир топ жигитти,
Ат чаптырып жиберген.
Бирөө дароо барыптыр,
Камчы менен салыптыр.
Адылбектин Акени
Жарым кунга калыптыр.
Ал жигиттин он көзүн
Дароо оюп алыптыр.

Тогуздап алар малы жок,
Төлөп берер алы жок.
Коколой калган куу башы,
Малы эмес жаны жок.
Жакага сепкен ал эмес,
Бир тоголок даны жок.
Карылардан кеп болсун,
Айтканыңар эп болсун.
Акылдашка — кеңештеш,
Бүтүмүңөр бек болсун»,—
Деди элге билгизди
Курман байдын иниси.
Аңгыча мырза Жаныбек
Мындайча бүтүм жүргүздү.

Өйүзгө кабар билгизип, .
Же Сибирге айдалсын,
Же болбосо жети күн,
Карандай сууга байлансын.
Азабын тартып ошондой,
Ажалы болсо жайлансын.
Ак батага кол салган
Күнөөлүү ишке айлансын.
Ак сакалдар алдында
Бүтүмүм баштан тайбасын!
Кадырымды калтырбас,
Калганыңар айтарсың.

Бүтүмдү кабыл алышты,
Айылга түшүп барышты.
Тай союлган, кымыз бар,
Кайдагы сөздөн салышты.
Кеп талашып чоңдордон
Күйтүңдашып калышты.

Ыр ырдаган бирөө бар,
Комуз черткен жүдөө бар.
Эки айылдын чоңдору
Айтыштырчу мүдөө бар.
Чечендикке салышты,
Текши айтышып калышты.
Акырында экөө тең
Таянган тоого барышты.
Маңдай-тескей асканы
Тунжурап туман басканы.
Өшөрлөтүп кара жаан,
Булут баскан асманды.
Коктулардан сел жүрүп,
Өзөндүн суусу ашканы.

Таш-таштардын түбүндө
Кой-эчки жүрөт корголоп.
Боз үйлөргө суу кирип,
Тешигинен шорголоп.
Иттер жүрөт кыңшылап,
Таба албай орун урушуп.
Жылкылар жүрөт ыктоодо,
Жаандан дене бүрүшүп.

Тирүү көзү өтчүдөй,
Айланган шумкар кетчүдөй.
Жардам кылар бир жан жок,
Куткарбас ажал жетчүдөй.

Жаш дене күйүп чок болуп,
Жашоодон үмүт жок болуп,
Жабыркаган бир адам
Айласыз турат токтолуп.

Ооругандай сенделип,
Обо айланат башына.
Кандайча күндө жаралган
Муңун айтат жашына.
Бир топ күндөр мурунтан,

Кармалыптыр касына,
Урматсыз экен бул заман
Урулуптур ташына.

Чоң челектин ичинен
Чыгарып башын бекилген.
Белине чейин суу ээлеп,
Азаптын шору жетилген.
Өткөн күнкү бүтүмдө
Ушундай иши чечилген.
Таалайдын жолу байланып
«Суу түрмөсү» кесилген.
Челектин үстү бекилип
Баш баткандай тешилген.

Ал кетип дене далбырап,
Суу өтүп үшүп калтырап.
Алаксып жаны тырышат,
Алтындай көзү жалдырап.
Кызыл жүзү кубарып,
Тил күрмөлүп балдырап,
Ак баржак болуп шишиген,
Суу соргон дене шалдырап.
Муң-зарын айтат турмушка,
Акылдан танып алсырап.

Жатканы бүгүн эки күп,
Качан өтөт жети түн.
Айылдан адам билишпейт
Онтолоп жаткан кандай үн.
Жолотпой желдет кайтарат,
Каарына алган кандай түн.
Ошондо ойдон кетпеген,
Созулган колу жетпеген.
Сүйгөнү турат эсинде
Жалтанбас жүрөк дегдеген.
Ойлонуп кетет бир жактан
Өмүрдүн сыры чектелген.
Таалайдын күнү өчкөндөй,
Талаанын гүлү чөккөндөй.
Талпынып жүргөн курган жаш
Тагынан түшүп көчкөндөй.
Бул дүйнө армандан,
Жароокер жаны өткөндөй:
Ажыдаар арбап айгышып,
Куруткуч уусун төккөндөн.
Жан талашкан чымындан,

Дарманы жок кымындай,
Күн-түн чыкпай олтурат,
Кара көз бир аз жумулбай,
Денеси болуп ак шишик,
Айтылган кеби угулбайт.

Көтөрөт экен салганды,
Күнөөсү муңда калганды.
Өктөсүн албай ушундай,
Ким ойлойт өлүп калганды.
Арызын айтса дарты көп,
Караңгы түндө арманы.
Алдыда күнүн көп тилеп
Көтөрөт экен салганды.
Өмүрү өтсө бул бойдон,
Эмнеге бекер жаралды.

Уядан учуп талпынып,
Канаттарын тарады.
Өчүмдү алып өтөм деп,
Кийинки күндү санады.
Жети күн сууда өткөрсө,
Күрган жаш тирүү калабы.
Алты күн өттү айланып,
Карандай сууга байланып.
Кантсин таттуу жан экен,
Кайран жаш турат зарланып.
Асыл жандын жайы жок,
Өтүүчүдөй үлдүрөп.
Кашык кан жок денеде,
Тура албай сууда мөгдүрөп.
Ийнине чейин суу алып,
Асыл башты муң чалып.
Арманы канча айтарга,
Акылдан кетет даттанып.

Бүгүнкү күн батабы,
Эртеңки таң атабы.
Алдыда турган келер түн
Козголбостон жатабы.
Ажалы жетип күн бүтсө,
Кара жер жашты басабы.
Козголбой дене тулуптай,
Ушул бойдон катабы

Ким билет тирүү каларын,
Сүйгөнүнө кезигип,

Жая тартып барарын.
Ким билсин таңдын атышын,
Ким билсин күндүн батышын.
Көрөр күнү бар бекен,
Ким билет тирүү калышын.

IV

Төшөктө жатат бир адам,
Энеси кургур алдастап,
Ажырабайт бир кадам.
Көз жашы агып мончоктоп,
Алп урушкан бир караан,
Сөлөкөт кетип, жан калып,
Көкүрөктө шум дарман
Кандайча анын күнөөсү,
Кечиреби бул жалган.
Окторулган жаш жүрөк,
Суу сепкендей муздаган.

Сүйлөйүн десе тили жок,
Кайгыдан башка иши жок.
Сумсайып жатат дармансыз,
Сүйгөнү жандай киши жок.
Тура албай жатат алдастап,
Баш көтөрөр күчү жок.

Түнү түшүп башына,
Уу куюлуп жашына.
Улуп ыйлап олтурат,
Көрөр көз, карар кашына.
Көтөрбөс башка айла жок,
Турмуштун жалган ташына.
Башын желөп кызынын,
Муңун айтып олтурат.
Кайгы үстүнө кайгыны
Катарлап тартып толтурат...

«Айланайын карыбым,
Арманда болуп арыдым.
Көтөрдүм башка түшкөндү,
Замана салган салыгын.
Өчүп калат окшойсуң,
Маңдайымда жарыгым.
Көкүрөктөн дарт кетпей,
Кайгы менен арыдым.
Каргалып жүрүп өмүрдө
Капалуу болуп талыдым.

Күнүм күйүп тутулду,
Азаптын зары жутулду.
Таалайым тайкы жаралып,
Азапка башым умтулду.
Өрттөнүп күйүп баратам,
Заманам жаман куурулду.

Жалдыраган көзүңдү,
Айтсаң боло сөзүңдү.
Айланайын кулунум,
Армандуу болгон өзүмбү.
Жаратканы чын болсо,
Менде калган өчүбү.

Уяга тууган куркулдай,
Бийикке тууган турумтай.
Балапанын сакташат,
Ысылуу, суукка урунтпай.
Мен урунттум баламды,
Как талаада каламбы?
Карып тарткан шордуу жаш,
Жүрөккө муңду саламбы.

Тигине атаң алжыды,
Күйүттүү энең карыды.
Айланайын каралдым,
Адилет башым курганбы.
Арылбапмын муң-шордон,
Айланып жаткан туманбы.

Алыстан чыккан күнүмдү
Ачылар күнүм угабы.
Жалгызым көзү өткөн соң,
Кемпир, чал шору курганбы»
Ушинтип зарлап олтуруп,
Энеси барып кулады.

Сүйлөйүн десе сөзү жок,
Айтайын десе өзү жок.
Акени кайда, ал мында,
Жүрөгү күйүп болот чок.

Сурмалуу көз өчкөндөй,
Сүрөттөй бою чөккөндөй.
Алкымынын актыгы
Саргарган түзгө көчкөндөй.

Көз үстүндө кыйгач каш
Терилип такыр бүткөндөй.
Оозундагы отуз тиш
Бир азапты күткөндөй.
Төбөдөгү калтар чач
Көптүгүнөн түшкөндөй,
Таралып жерге чубурат,
Көп болсо да бүткөндөй.
Кыйгач келген кыр мурун
Башкача түргө өткөндөй.
Куткарбоочу шум ажал
Жакындап ылдам жеткендей.
Эстен танып дал болуп,
Денеден жаны кеткендей.
Кайран жаштык, кайран чак,
Кор болуп өмүр өткөндөй.

Күйгөндөй көзү жаркылдайт,
Алооруп бети балбылдайт.
Эс алып улам умтулат,
Кайрадан дене алсырайт.

Аңгыча Акен келгендей,
Атага салам бергендей.
Алек болгон Зукештин
Ал-абалын көргөндөй.

Акендин үнү угулду,
Төшөктөн Зукеш умтулду.
Талпынып туруп жете албай,
Кайрадан жерге жыгылды.

Экинчи кайра турбады,
Акенге көңүл бурбады.
Жүрөгү сокпой токтолуп,
Кулаган бойдон сулады.

Алыска кеткен жол тартып,
Азаптуу муңга малынды.
Сүйгөнүнөн ажырап,
Кол жетпей алыс зарыгып,
Кан аралаш жаш менен
Көрө албай көзү карыгып.

Тили калган байланып,
Акенинен ажырап,
Кусадар болуп айланып

Эсинен танып дал болгон.
Күйүттөн күйүп зарланып,
Алганы жүргөн бир айбан,
Кантсин жүргөн арданып.

Акылдан танып дал болсо,
Атасына жеткирген.
Алыска кеткен Зукешти
Акырында келтирген.
Кандайча күндө жаралган,
Колдо бар жогун өлтүргөн,
Акен да калган алсырап,
Кабылан көзү калтырап.
Мууну да кеткен суу менен,
Сөөгү эле калган шалдырап.

Келерки күндө тилеги
Дагы эле арстан жүрөгү,
Ташка салса тайыбас
Дагы эле баатыр билеги.
Кыпындай жалын жалбырттап
Өөрчүр дейм оттун илеби.
1939-жыл.